

27. Baile W., Buckman R., Lenzi R. and al. SPIKES – a six-step protocol for delivering bad news: application to the patient with cancer. *Oncologist*. 2000. № 5(4). P. 302 – 311.
28. Biglu M. H., Nateq F., Ghojzadeh M., Asgharzadeh A. Communication Skills of Physicians and Patients' Satisfaction. *Materia Socio-medica*, 2017. № 29(3). P. 192–195.
29. Bilic E. The Role of Soft Skills in Forming the Professional Competence of the Modern Specialist. The Use of Modern Educational and Informational Technologies for the Training of Professional Competences of the Students in Higher Education Institutions, Profadapt_FCP, December 7–8, 2018, Alecu Russo Balti State University, Republic of Moldova. P. 138 – 143.
30. Gross D., Zyzanski S., Borawski E., Cebul R., Stange K. Patient satisfaction with time spent with their physician. *The Journal of Family Practice*. 1998. № 47(2). P. 133–137.
31. Ha J., Longnecker N. Doctor-patient communication: a review. *The Ochsner Journal*. 2010. № 10(1). P. 38–43.
32. Korsch B., Gozzi E., Francis V. Gaps in doctor-patient communication-I: “Doctor-patient interaction and patient satisfaction. *Pediatrics*. 1968. № 42. P. 855–871.
33. Rezaei F., Askari H.A. Checking the relationship between physicians' communication skills and outpatients' satisfaction in the clinics of Isfahan Al-Zahra(S) Hospital in 2011. *Journal of Education and Health Promotion*. 2014 Aug 28 (3). P. 105.
34. Suh W., Lee C. Impact of Shared-Decision Making on Patient Satisfaction. *Journal of Preventive Medicine and Public Health*. 2010. № 43(1). P. 26 – 34.

УДК: 378.091.12:005.963:378.6:61(477.54-25)ХНМУ

Капустник В. А., Лещина І. В., Завгородній І. В., Фоміна Л.В.

Харківський національний медичний університет

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА МЕДИЧНОГО ВИШУ У
СВІТЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ**

У статті розглянуто загальні питання педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Проаналізовано праці вітчизняних учених щодо питань організації та впровадження системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Виділено основні структурні підрозділи ХНМУ, які займаються питаннями підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, такі як: «Школа молодого викладача», «Школа досвідченого лектора», психологічна служба, Центр дистанційного навчання. На основі раніше проведеного дослідження «Викладач ХНМУ очима студентства» виділено основні якості, які потрібні сучасному викладачеві. Визначено можливості педагогічного потенціалу ХНМУ в контексті підвищення кваліфікації та отримання вищої педагогічної освіти. Окремо розглянуто шлях отримання акредитації освітньої програми «Педагогіка вищої школи».

Ключові слова: *викладач, заклад вищої освіти, здобувачі освіти, компетентність, підвищення кваліфікації.*

The article deals with general issues of training scientific and pedagogical staff of higher educational institutions. The Ukrainian scientists' works on the organization and implementation of an advanced training system for scientific and pedagogical staff of higher educational institutions are analyzed. The main structural subdivisions of KhNMU, which deal with the issues of scientific and pedagogical staff's advanced training, such as "School of a young teacher", "School of an experienced lecturer", psychological service, Center for distance learning, are distinguished. The main qualities, that are necessary for a modern teacher, are highlighted based on the

previously conducted research "KhNMU teacher through the eyes of students". The possibilities of KhNMU pedagogical potential in the context of advanced training and higher pedagogical education are determined. The way of obtaining accreditation of the educational program "Higher education pedagogics" is considered separately.

Key words: *teacher, institution of higher education, applicants for education, competence, advanced training.*

В статье рассмотрены общие вопросы подготовки научно-педагогических работников высших учебных заведений. Проанализированы труды отечественных ученых по вопросам организации и внедрения системы повышения квалификации научно-педагогических работников высших учебных заведений. Выделены основные структурные подразделения ХНМУ, которые занимаются вопросами повышения квалификации научно-педагогических работников, такие как: «Школа молодого преподавателя», «Школа опытного лектора», психологическая служба, Центр дистанционного обучения. На основе ранее проведенного исследования «Преподаватель ХНМУ глазами студенчества» выделены основные качества, которые нужны современному преподавателю. Определены возможности педагогического потенциала ХНМУ в контексте повышения квалификации и получения высшего педагогического образования. Отдельно рассмотрен путь получения аккредитации образовательной программы «Педагогика высшей школы».

Ключевые слова: *преподаватель, учреждение высшего образования, соискатели образования, компетентность, повышение квалификации.*

Одним з найважливіших напрямів державної політики України є освіта. Пріоритети, основні напрями, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрова і соціальна політика визначені Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. На часі кардинальні зміни, спрямовані на підвищення якості й конкурентоспроможності освіти, інтеграція в європейський і світовий освітній простір, а також вирішення освітніх завдань, зумовлених новими економічними та соціокультурними умовами [2].

Першочергове завдання будь-якого закладу вищої освіти – спрямувати різноманіття соціокультурних і професійних компетентностей, необхідних майбутньому фахівцеві для успішної їх реалізації в професійній діяльності як важливої складової життєвого успіху, самореалізації в цілому, а також з огляду на виклики сучасності.

Запровадження компетентнісного підходу в освітню систему вишу зобов'язує сформуванню соціокультурне середовище, створити умови для всебічного розвитку особистості. Розв'язання даної задачі залежить від ефективності багатьох чинників. А саме: система управління ЗВО, зміст освітніх програм, кваліфікація і мотивація діяльності науково-педагогічних працівників (НПП), організація навчального процесу, технології навчання, матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, виховна робота, співпраця з роботодавцями, контроль над освітнім процесом, його результатами, використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять, впровадження інноваційних освітніх технологій. Безперечно, це вкрай важливо, та все ж головним чинником якості освіти, зокрема формування відповідних компетентностей у майбутніх фахівців, є викладач, його система цінностей – професійні, загальнокультурні та педагогічні компетентності.

Проблемою підвищення кваліфікації НПП у ЗВО займалися багато вчених, серед них: О. Бондарчук [1], В. Пуцов [8], В. Сидоренко [9], В. Стрельніков [10] та інші. У цих працях розглядаються питання організації і впровадження системи підвищення кваліфікації в різних галузях освітньої діяльності.

Сьогодні вимагає викладача, який виступає не лише транслятором знань. Основна задача викладача ЗВО – залучити студента до навчального процесу не з примусу, а за бажанням, навчити його вчитися, досліджувати, експериментувати, аналізувати, мати власну аргументовану точку зору, рахуватися з думками інших. Студенти доволі чутливі і критично сприймають невідповідність викладача його ж вимогам. З огляду на студентоцентризований підхід в освітньому процесі, вважаємо за необхідне керуватися думкою студентів [4]. Формат опитування студентів має різноманітний інструментарій. Зокрема, при Навчально-науковому інституті якості освіти Харківського національного медичного університету діє Лабораторія психологічних і соціологічних досліджень, регулярною практикою якої є опитування здобувачів освіти щодо сприйняття освітнього процесу, такі опитування проводяться тричі на рік.

Відповідно до результатів цього річного соціологічного дослідження «Викладач ХНМУ очима студентства», яке проводилося на базі Навчально-наукового інституту якості освіти Харківського національного медичного університету, найбільш бажаними якостями, які хочуть бачити в професійній діяльності викладачів студенти, є: професіоналізм, відповідальність, ерудованість та тактовність у ставленні до студентів. Саме зазначені вище професійно-особистісні якості, притаманні викладачам в процесі передачі відповідних компетентностей, спричинили виважену, ґрунтовну політику формування особистості викладача в Харківському національному медичному університеті.

Безперечно, визнаємо загальноприйнятій й інноваційній формі підвищення кваліфікації як поза межами нашого закладу, так і в ньому безпосередньо [7]. Нині в університеті якнайактивніше формування особистості викладача, підвищення його педагогічної майстерності реалізується через:

- Школу молодого викладача;
- Школу досвідченого лектора;
- Психологічну службу;
- Лабораторію психологічних та соціологічних досліджень;
- магістратуру за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки»;
- курси підвищення кваліфікації;
- курси дистанційної освіти.

Так, міжнародне стажування покликано підвищити професійні якості викладачів через академічну мобільність та долучення до високих стандартів педагогічної діяльності у провідних закладах вищої освіти у всьому світі. Важливо відзначити не лише якісні показники, а й кількісні, так, у 2019-2020 навчальному році міжнародне стажування пройшли більше п'ятдесяти викладачів, отримавши відповідні документальні підтвердження вдосконалення своїх професійно-педагогічних навичок.

У контексті розбудови педагогічного потенціалу ХНМУ важливо зазначити і співпрацю з провідними ЗВО Харківщини: ХНУ імені В. Н. Каразіна (кафедра педагогіки) та ХНПУ імені Г. С. Сковороди (кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи), іншими підрозділами цих ЗВО. Співпраця з цими університетами дозволяє на постійній основі НПП ХНМУ проходити курси

підвищення кваліфікації та вдосконалювати власну педагогічну майстерність, проводити педагогічні й психологічні дослідження.

Маємо на меті акцентувати увагу саме на внутрішньоуніверситетських формах підвищення педагогічної майстерності викладачів у ХНМУ. Початковим етапом на цьому шляху було запровадження «Школи молодого викладача», «Школи досвідченого лектора», Психологічної служби.

Курс підвищення психолого-педагогічної кваліфікації «Школа молодого викладача» постійно діє з 2009 р. Навчання на курсі є обов'язковим для тих викладачів ХНМУ, стаж роботи яких не перевищує 5 років.

Мета курсу: підвищення якості освіти та вдосконалення педагогічного діяльності у ХНМУ; створення системи професійного становлення молодих викладачів; забезпечення продуктивної взаємодії досвідчених педагогів із молодими спеціалістами у сумісній викладацькій діяльності [5].

З огляду на дискусійність питання доцільності лекційних занять у процесі підготовки майбутніх фахівців медичної справи, запроваджено «Школу досвідченого лектора» як майданчик для обміну педагогічним досвідом та практичними напрацюваннями науково-педагогічних працівників. Основними завданнями визначили такі: підвищення освітніх стандартів НПП університету; впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес; напрацювання сталих педагогічних зв'язків між НПП університету, розбудова атмосфери взаємоповаги та довіри між досвідченими викладачами ХНМУ у процесі їх лекторської діяльності.

Як довели реалії життя, психологічної підтримки потребують як студенти, так і викладачі, тому важливо створити сприятливі умови профілактики психологічного здоров'я учасників освітнього процесу. У ХНМУ вже багато років діє Психологічна служба, метою діяльності якої є психологічна підтримка, допомога в адаптації до навчання, підвищення рівня психологічного та соціального благополуччя усіх учасників освітнього процесу [5].

У сучасних умовах цифровізації освітнього середовища важливим фактором успішності викладачів є їх обізнаність у дистанційно-цифрових технологіях організації освітнього процесу. У ХНМУ діє Центр дистанційного навчання як структурний підрозділ, що входить до складу Навчально-наукового інституту якості освіти ХНМУ.

Основними завданнями Центру ДН є: вирішення питань, пов'язаних з плануванням, організацією і забезпеченням навчального процесу в університеті на основі технологій дистанційного навчання; надання консультативної допомоги викладачам щодо впровадження дистанційного навчання; сприяння у розробці викладачами кафедр інтерактивних електронних навчально-методичних матеріалів відповідно до актуальних для університету напрямів підготовки; організація проведення Інтернет-конференцій, вебінарів та інших заходів з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Початком сталого та системного розвитку педагогічного напрямку діяльності ХНМУ стало отримання ліцензії галузі знань 1801 «Специфічні категорії», код напряму підготовки 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» Наказ № 2323-л від 11.06.2014. У 2015 році освітня програма (ОП) «Педагогіка вищої школи» пройшла успішну первинну акредитацію, про що свідчить наказ МОН від 10.06.2015 № 1415л. Цього року (2020) освітня програма за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» була акредитована, що підтверджується Сертифікатом про

акредитацію освітньої програми від 28.01.2020 р. № 119.

ОП «Педагогіка вищої школи» спрямована на формування особистісних і професійних якостей викладача закладу вищої освіти, який володіє знаннями, уміннями, навичками, здатний використовувати в професійно-педагогічній діяльності інформаційно-комунікаційні технології, розумно поєднувати традиційні методи і технології навчання з інноваційними, здатного до самоосвіти, саморозвитку, постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності, швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, який керується у своїй роботі академічною доброчесністю, студентоцентрованим навчанням, уміє вирішувати складні психолого-педагогічні ситуації, має чіткі уявлення про нормативно-правову базу, що забезпечують освітній процес. При цьому акцент зроблено саме на медичну освіту.

Цілі ОП суголосні стратегічній меті ХНМУ (Концепція розвитку ХНМУ на 2015-2025 рр., Статут ХНМУ) підготовка кадрів з вищою освітою відповідно до сучасних і майбутніх ринкових умов, їх підготовка й підвищення кваліфікації (завдання ОП – формування конкурентоспроможного викладача ЗВО, що вільно орієнтується в тенденціях розвитку ринку праці); виховання здобувачів освіти згідно із сучасними стандартами вітчизняної і світової освіти (ОП орієнтується на досвід провідних українських і закордонних ЗВО при підготовці фахівців, які володіють компетентностями інноваційності провадження освітнього процесу, орієнтації в правовому освітньому просторі, дотримання академічної доброчесності, уміння інтегрувати в освітній простір досвід різних наукових шкіл) тощо [3].

Наступним кроком удосконалення педагогічної складової освітнього простору ХНМУ було отримання ліцензії на підвищення кваліфікації галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки» наказ МОН від 10.09.2020 № 221-л.

Таким чином, дійшли висновків, що ХНМУ у своїй роботі як провідний медичний заклад вищої освіти дотримується високих стандартів підвищення педагогічної майстерності та потенціалу своїх НПП. Крім того, університет не зупиняється на досягнутому та докладає зусиль для подальшого інноваційного, на вимогу часу, удосконалення вже працюючих механізмів підвищення педагогічної підготовки викладачів, стимулюючи їх до професійного й особистісного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук О. Проблеми вдосконалення психологічної компетентності керівників освітніх організацій у процесі підвищення кваліфікації // *Вісник післядипломної освіти*. 2010. № 1 (2). С. 47-52.
2. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Концепція розвитку Харківського національного медичного університету на 2015-2025 роки (нова редакція). URL: http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2335%3A2015-02-13-09-41-44&catid=47%3A2015-02-12-14-54-06&Itemid=69&lang=uk
4. Наливайко О. Запровадження студентоцентричного підходу у навчанні в закладах вищої освіти. Студентоцентричний навчальний процес, як запорука забезпечення якості вищої медичної освіти : ЛІІІ навчально-методична конференція ХНМУ, Харків, 29 січня 2020 р. / Міністерство охорони здоров'я України,

Харківський національний медичний університет. Харків : ХНМУ, 2020. Вип. 10. С. 135–137.

5. Офіційний сайт Харківського національного медичного університету. URL: http://knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4158%3A2017-03-30-07-17-30&catid=63%3A2017-03-29-07-39-46&Itemid=86&lang=uk&fbclid=IwAR2rrKEDo-3IAzHOB4O-ZKKhjl_b1Jw81U6-fP3XKh3A2bdIMYIk1fXxPiA

6. Офіційний сайт Харківського національного медичного університету. URL: http://knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6616%3A2020-06-05-07-04-08&catid=63%3A2017-03-29-07-39-46&Itemid=86&lang=uk

7. Про затвердження Методичних рекомендацій для професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Наказ МОН № 1341 від 30.10.2020 року.

8. Пуцов В. Процес навчання в системі підвищення кваліфікації як об'єкт управління // *Неперерв. проф. освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 2001. Т. 3. С. 30-36.

9. Сидоренко, В. В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». 2017. 148-153.

10. Стрельников В. Ю. Підготовка викладачів на курсах підвищення кваліфікації до впровадження системи інтенсивного навчання // *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри: Матеріали*. 2017. С. 314.

УДК: 811.512.162. Азербайджанский язык

Агасиева Матанат Сафар кызы

**Сумгаитский Государственный Университет, Республика Азербайджан
ПРИЕМЫ КОМИЧЕСКОГО И СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
АНТОНИМОВ В ЯЗЫКЕ ПРОЗЫ КАНТЕМИРА**

Кантемір (Гафур Ефендієв) – один із тих азербайджанських письменників, які творчо використовують мову. Багатство і стилістичні особливості ідіом, прислів'їв, народних виразів, евфемізмів, антонімів, омонімів і синонімів, що зустрічаються у творчості Кантеміра, викликають інтерес дослідників. У статті проаналізовано мову сатири і стилістичні особливості антонімів, розглянуто стилістичні та граматичні антоніми, використані в прозі Кантеміра.

Ключові слова: *прозова мова Кантеміра, сатирична мова, прийоми, стилістичні особливості антонімів*

Cantemir (Gafur Efendiev) is one of those Azerbaijani writers who use language creatively. The richness and stylistic features of idioms, proverbs, folk expressions, euphemisms, antonyms, homonyms and synonyms found in Cantemir's work arouse the interest of researchers. This article analyzes the language of satire and the stylistic features of antonyms, examines the stylistic and grammatical antonyms used in Cantemir's prose.

Key words: *The language of Cantemir's prose, satirical language, stylistic tools, stylistic features of antonyms*

Кантемір (Гафур Эфендиев) – один из тех азербайджанских писателей, которые творчески используют язык. Богатство и стилистические особенности идиом, пословиц, народных выражений, эвфемизмов, антонимов, омонимов и синонимов, встречающихся в творчестве Кантемира, вызывают интерес исследователей. В данной статье анализируется язык сатиры и стилистические